

dani, sive ar..... optimusque constat, ad caput ipsius ecclesiæ situm, et cætera omnia quæcunque videntur ad eundem locum pertinere, cum campis, vineis, pratis, hortis, molendinis, arboribus pomiferis et imponiferis, aquis, aquisve decursibus, sicut sciuntur termini, et hic habentur scripti. Ab oriente terra S. (8) Mauricii terminos qui vocantur Suspulis, ab occidente terra regalis, a meridie terra S. Severi, ab aquilone terra de castello qui vocatur *Saxol*, et de villis *Masin* et *Macen*, parochiam et omnia quæ pertinent ad parochiam, cum omni decimo, primitiis ac cæmeterio. Insuper etiam reddo unum mansum qui vocatur Adamaredas super ecclesiam Sancti Desiderii situm cum campis, vineis, omnibus omnino rebus ad eundem mansum pertinentibus. Si quis ergo hanc donationem vel redditionem inquietare tentaverit, omnibus Dei maledictionibus subiaceat, cujuscunque fuerit personæ aut dignitatis, sitque extraneus a fidelium societate, hæc donatione inconversa perpetuo permanente. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1057, indictione v, anno ix, imperatoris Romanorum Conradi.

Ego Nuspa monachus ad vicem domni cancellarii scripsi, domno Leodegario archiepiscopo mandante, anno ordinationis ejus vii, feria i stationis ad S. Ferreolum ante natale Domini.

Domnus Leodegarius archiepiscopus firmavit. S. Sarili decani. S. Artaldi præpositi. S. Nortaldi abbatibus. S. Petri. S. Synfredi archidiaconi. S. Arnadi archidiaconi. S. Herberti archidiaconi. S. Pontii canonici. S. Senioreti canonici. S. Geraldi diaconi. S. Bernardi diaconi. S. Ascarii levitæ. S. Ugonis canonici. S. Garnerii canonici magistri scholæ. S. Gerardi canonici. S. Girardi canonici. S. Adalardi canonici, grammatici. S. Giudgerii canonici. S. Renconis. S. Richardi canonici subdiaconi. S. Milonis canonici. S. Rothbaldi subdiaconi, et cæteri uno animo firmaverunt.

III.

De moneta Viennensi corrupta.
(Anno 1043.)

[Apud ACRERIUM, *Spicil.* vet. edit. t. XII, p. 284, ex chartulario Viennensi a D. d'Herouval concessa].

Notitia Viennensis monetæ, quæ facta est inter

(8) Id est ecclesiæ cathedralis quæ S. Mauricio sacra est.

A Leodegarium Viennensium archiepiscopum, et Adeleidam marchionissam cum filiis suis. Longa per tempora stetit ipsa moneta bona in pondere et mensura decena. Nuper autem tempore Odonis marchionis viri sui latrones et falsarii in burgo qui dicitur Aquabella, corruerunt eam et confunderunt et falsaverunt, ignorante supradicto marchione. Qui statim ut audivit clamorem supradicti archiepiscopi Viennensis, præcepit ne amplius fieret. Neque factum est eo vivente. Post mortem vero ejus insurrexerunt et alii latrones, et secuti sunt priores, et iterum falsaverunt eam, quousque prædictus archiepiscopus Leodegarius venit in Italiam ad prædictam marchionissam domnam Adeleidam. Quæ similiter ut audivit, ne amplius fieret præcepit. Tamen ut omnibus notum fiat, trapezita a domno Leone papa excommunicatus, paralyti percussus, membris omnibus dissolutus, impiam vitam digna morte finivit. Modo autem ignorante supradicta domina Adeleida marchionissa, alii exorti sunt, et prædicta mala sequuntur; sed mediante domno Adraldo Bremensium abbate, et Artaldo Ecclesiæ nostræ præposito, dimittuntur supradicta mala, et ne amplius fiant, promittit domina Adeleida marchionissa cum filiis suis Petro et Amedeo et Oddone, Deo et sancto Mauricio in manu Domni Leodegarii archiepiscopi Viennensis, ut in tota potestate sua Viennensis moneta amplius non falsetur, neque fiat, neque vero, neque falsa illa quæ in Vienna fuerit facta. Et hoc fecit pro amore Dei et sancti Mauricii cum sociis suis; de cujus beneficio honorata est, et pro anima senioris sui Oddonis marchionis et pro sua et filiorum suorum salute, qui hoc laudant et confirmant, videlicet Petrus primogenitus, et Amedeus et Oddo. Laudat hoc dominus Adraldus abbas Bremensis, et Artaldus præpositus Ecclesiæ Viennensis cum ceteris fidelibus suis, quorum ista sunt nomina.

Data per manus Bosonis ad vicem domni cancellarii et primiscrinii ii Kal. Decembris, luna xvi, feria iv, Heinrico secundo rege, nondum imperatore, Cæsaris et imperatoris filio, hujus domus marchionissæ genero. Recepta per manus domni archiepiscopi Leodegarii.

ANNO DOMINI MLXVIII.

STEPHANUS

SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIE CARDINALIS.

NOTITIA HISTORICA.

(Apud J. G. EGGS, *Purpura docta, seu Res gestæ S. R. E. cardinalium, desumpta ex Ciacon.o, Andrea Victorello, Augustino Oldoino, etc.*, 1, 15.)

St. phenus, natione Gallus, vir suo tempore litteratissimus, a S. Leone IX ad purpuram evehctus, inter

S. R. E. cardinales presbyteros meruit annumerari. Solitariam vitam ante purpuram professus scribitur sub Ojilone abbate in cœnobio Cluniacensi, a Bemmone cœnobiarcha condito ad Gornam fluvium, et a Guillelmo Aquitanæ duce, Averniacæ comite dotato.

Hunc Stephanus X, S. Leonis successor, una cum Desiderio et Maynardo, doctis monachis Cassinensibus, Constantinopolim pro extinguendo Ecclesiæ Græcæ schismate legatum deputat: jam viæ cum sociis accinctus, obitu papæ superveniente et annuntiato, omnia legatione, remeavit ad propria. Functus est tamen non multo post legatione in Gallia Nicolai II Pontificis jussu, cujus meminit Goffridus Vindocinensis. Quam sub Alexandro II continuans, Goffridum Barbatum, comitem Andegavensem, ob plurima scelera apud sanctam sedem delatum nec resipiscentem, anathemate percussit.

Missus deinde est a sacro cardinalium collegio in Germaniam ad Henricum regem, Henrici III, cognomento Nigri, Imperatoris filium, adhuc juvenem imberbem; a quo tamen, licet apostolicas proferret litteras, non est auditus, quinque dierum spatio, non sine apostolicæ sedis injuria pro foribus manens, regis ministris, hominem Gallicum perosis, obicem ponentibus. Legationis causa duplex fuit. Prima, ut Henricus rex Romanæ Ecclesiæ Northmannorum tyrannide extreme divexatæ opem ferret, ac præsulum Longobardorum insolentiam, qui Cataloum, hominem laicum, ac fame integritate laborantem, contra sacrorum canonum statuta in episcopum Parmensem elegerant, reprimeret. Altera, ut infame pseudosynodi decretum, quo Nicolaus II, Romanus pontifex, vita functus, synodali sententia damnatus fuerat omniaque ab eo gesta irrita declarata, regia auctoritate aboleretur. Re infecta Romam rediit Stephanus, ac non multo post, anno scilicet 1068, fatis concessit. Interfuit comitiis Nicolai II Senis, et Alexandri II Romæ habitis. Ob doctrinæ præstantiam a Petro Damiani cardinali *Decus et defensor Ecclesiæ Romanæ* jure appellatus. De quo etiam in epistola quadam hæc habet: *Stephanum cardinalem piis virtutum floribus, sanctis operibus et doctrinæ radiis fuisse insignitum, nemo, qui virum noverit, dubitat.* Alphanus episcopus Salernitanus, coactaneus Stephano, hoc eum epitaphio post obitum commendavit.

*Stephane, qualis in æde Petri quantusque sacerdos
Exstiteris, novit Gallia cum Latio.
Nobilitas, gravitas, probitas et mentis acumen,
Et virtus animi magna, fuere tibi.
Quinque manere dies cum sol deberet, in urna
Clausus es hac. Requiem det tibi Christus. Amen.*

Ejus meminere B. Petrus Damiani in epistolis. Alphanus, episcopus Salernitanus; Ciaconius in Vita; Augustinus Oldoinus in addit. ad Ciaconium.

CONCILIIUM TURONENSE,

in quo multa de disciplina ecclesiastica a Stephano cardinale legato apostolico, et decem episcopis, constituta sunt anno Christi 1060, indictione XIII, Kal. Martii.

(Mansi, Concil., t. XIX, col. 925.)

TITULI CAPITULORUM.

- I. *Ut nemo pecunia vel alia conventionem contra canones det vel accipiat beneficium.*
- II. *Ut episcopo beneficium contra prædictam regulam conferenti contradicant clerici.*
- III. *Ut nullus episcopus beneficium vendat aut det, nec alienet quæ sunt ecclesiæ.*
- IV. *Ut nullus ecclesiam a laico accipiat sine consensu episcopi, neque venalem accipiat.*
- V. *Ut nemo clericale officium accipiat nisi in unius civitatis ecclesiis.*
- VI. *De episc. presbyter., diac., subdiac., qui mulieris carnali copula detenti ab officio non cessaverint.*
- VII. *Ut clericus militans beneficium amittat.*
- VIII. *De laicis qui oblationes ecclesiæ, sepulturam, tertiam decimarum partem, possident, aut vendunt, aut dant.*
- IX. *Ut excommunicati sint incesti, et adulteri, et qui sua uxore dimissa, aliam ducunt.*
- X. *Ut desertor monasticæ religionis sit excommunicatus; similiter et abbas qui eum penitentem non receperit.*

PRÆFATIO.

Ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi anno 1060 indictione XIII, Kalend. Martii, luna XIII, IV fe-

ria, præsidente Stephano, catholice urbis Romæ cardinali presbytero, et apostolicæ sedis vicario, in basilica Sancti Mauricii sociorumque ejus, sancta synodus, quæ, ex præcepto domini nostri beatissimi summi pontificis et universalis papæ Nicolai, Turonis, quæ est metropolis Galliæ, convenit; propositis sacrosanctis Evangeliiis, et præmissis ad Deum intentissime precibus, diligenti consideratione retractatis iis in quibus ecclesiarum status in toto pene orbe, et maxime in Galliis, vacillare et pessumdare videbatur, quæ breviter infra placuit annecti, condigna sollicitudine definivit.

CAPITULA.

I. Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Chalcedonensi synodo sententia de Simoniacis prolata, sic ab omnibus observetur: quatenus quicumque deinceps pecunia aut aliqua inconvenientem conventionem sæculari, aut quolibet modo contra canonicam censuram, episcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum seu archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem ecclesiasticam, sive aliquem gradum, aut ministerium, vel beneficium, quod non nisi clericis habere sanctorum Patrum sancivit auctoritas, dare, vel accipere, quolibet modo canonibus contrario, tentaverit: et dans, a proprio decidat